

POSLANICA OB SVETOVNEM DNEVU MATERNEGA JEZIKA

»Meje mojega jezika so meje mojega sveta,« je zapisal filozof. Pri tem ni mislil na številčnost govorcev nekega jezika, ampak da je jezik čudežni organizem – nikakor ne le slovnica in slovarji – ki zaradi svoje specifične narave ni le sredstvo sporazumevanja, še zdaleč ne! Jezik se je rodil iz človekove želje, celo nuje, da poimenuje svet, v katerega se je rodil. Svoje roke, ženske dojke, temne oči svojih otrok, zvezde v globini črnine nočnega neba, ki so ga toliko plašile kot vabile. Sladke sadeže na drevesu spoznanja, zaradi katerih se je dvignil, vzravnal in se ločil od svojih bratov in sester, s katerimi se je premikal skozi pragozd in se sporazumeval z znaki, zvoki, glasovi. Dognati skrivnost jezika se ne da, kot so nekateri poskušali, sledeč razvoju otroškega čebljanja v govor – oblikovanju prve med vsemi besedami, ki je bila, ki je in ki bo mama – in tako razvijali teorijo, kako je nastal človeški govor, jezik, ne le eden, ampak na tisoče. Danes je na svetu več kot šest tisoč jezikov, vsak mesec umreta dva. Ker je jezik živ organizem, je podrejen zakonom minevanja. Saj je človekov in ne božji. Jezik združuje neko občestvo, da postane ljudstvo, narod, nacija. Je edini resnični temelj, na katerem se utemeljuje identiteta, prepoznavanje, a hkrati tudi razločevanje od drugih, četudi sosedov. A v jeziku je skrita tudi želja po širjenju, ekspanziji, prevladi. Danes vemo in slišimo, manj vidimo, da jeziki sledijo globalizaciji, razlivajo se preko svojih meja, osvajajo tuja ozemlja, tuje narode, jih tlačijo v topilne lonce, da se tam prekuhajo in izstopijo kot govorci kitajščine, angleščine, španščine: treh jezikovnih velesil, nenehno soočenih s slovanskim sozvezjem, ki pod vodstvom ruščine postavlja svoje meje.

In kaj je z nami, Slovenci? Komaj dva milijona nas je, rečeno brez domišljije: za predmestje nekega svetovnega megapolisa nas je. A le če molčimo, če molčimo, ko nas sosedje potiskajo v provinco, ko naša severna sosedna meni, da je celo v deželni ustavi neprimerno uporabiti izraz slovenski, ko naši zahodni sosedje še vedno proizvajajo prastrah pred Slovani, Slovenci, schiavi! Smo zaradi tega ogroženi? Smo zaradi tega manj vredni, so naše meje zaradi tega ogrožene, skrčene?

Nikakor! Kajti jezik je čudežen organizem, ki zna poimenovati celo nepoimenljivo, nepredstavljivo. Vsakič znova iznajde nove in nove besede, ki širijo njegove meje, naše meje. Našli smo besedo za nekaj tako težko predstavljivega, kar se dogaja v CERN-u: rekli, izrekli smo novo besedo: trkalnik. In zdaj razumemo, da se tam nekje, globoko pod zemljo nekaj trka, da bi iz tega trkanja izluščili prvo in poslednjo skrivnost ne le našega bivanja, ampak celotnega vesolja.

Jezik je živ organizem. Rodi se, potuje skozi čase, se utruja, ostari, ni več gibčen, ne zmore več poimenovati in s tem udomačiti reči in pojavov, ki jih prej ni bilo. Zvezdni utrinki že milijone let bežijo prek nočnega neba, a šele takrat, ko se je človek ozrl v nebo in na široko odprl oči in usta, se mu je izvila, rodila, povila beseda: utrinek. Meje mojega sveta izginjajo, četudi v sebi še vedno nosim jezik svojih prapradedov, saj se moj svet podira, gori, med ruševinami mrtvi otroci ... Jaz pa bežim – v enem od evropskih jezikov se mi reče begunec, in samo zvezda Severnica mi kaže pot v Obljubljeno deželo. V sebi nosim dragotino, ki se ji reče jezik, jezik, v katerem so bile napisane ljubezenske pesmi, znanstvene razprave in zakoni. Sedaj so pred menoj samo še meje, ki jih jezik ne more prestopiti, ker so se drugi jeziki, s pomočjo tolmačev, dogovorili, da svoje svetove ogradijo z bodečo, rezilno žico, ki se ji v enem od teh jezikov reče tudi tehnična ovira.

In rad bi vprašal filozofa, četudi mi povedo, da je že umrl, kaj je sedaj z mojim jezikom. Kaj z mejami, ki naj bi jih moj ljubljani jezik, v katerem sem šepetal zaljubljene besede in pel uspavanke, širil preko vseh drugih mej: nacionalnih, rasnih, verskih? Ko tako čakam nekje med eno in drugo mejo, jaz begunec in vsi moji bratje in sestre, se sprašujem, zakaj je moj, pa ne le moj, jezik izumil tudi besede, kot so vojna, trpljenje, umiranje ... Bom še kdaj izrekel mir, lepota, življenje? Bom.

Ivo Svetina, predsednik DSP

